

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.10>

СПІВПРАЦЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Бондар В.В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Бондар В.В. Співпраця Національної поліції України з громадянським суспільством на засадах партнерства в умовах воєнного стану.

У статті досліджено перспективи взаємодії Національної поліції України з населенням на засадах партнерства в умовах воєнного стану та проаналізовано нещодавно запровадженні проекти, мета яких є ефективне виконання покладених державою завдань, насамперед, пов'язаних з охороною найвищих цінностей держави, до яких відноситься людина, її права і свободи. Наголошується, що запровадження в Україні воєнного стану вимагає не лише вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, оскільки у ході відсічі збройної агресії РФ проти України органи поліції беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, здійснюють посилене патрулювання, супроводження відповідних вантажів, охорону майна постраждалих осіб, охорону місць руйнувань, доставлення правопорушників, обмеження руху транспорту на небезпечних напрямках, проведення навчань з представниками населення тощо. Висвітлюються основні проблеми, які виникають під час взаємодії органів Національної поліції з населенням на сучасному етапі в умовах правового режиму воєнного стану в Україні, окреслюються шляхи їх вирішення, пропонується розробити нормативно-правовий акт щодо організації взаємодії органів поліції з населенням, в якому слід закріпити мету взаємодії, завдання, дати визначення окремих понять, визначити суб'єктів та керівників органів взаємодії, види та форми взаємодії, особливості взаємного інформування, канали передачі інформації, способи та строки перевірки результативності взаємодії, визначити принципи, а також напрями взаємодії в умовах правового режиму воєнного стану в Україні.

Робиться висновок, що під правовим регулюванням взаємодії органів Національної поліції з населенням в умовах правового режиму воєнного стану в Україні слід розуміти систему правових засобів (елементів), сукупність прийомів та способів правового впливу на суспільні відносини, що виникають під час такої взаємодії, за допомогою яких визначається комплекс організаційних та спеціальних заходів, спрямованих на захист від протиправних посягань, а також забезпечення особистої безпеки громадян, протидії правопорушенням.

Ключові слова: правове регулювання, Національна поліція, органи поліції, громадськість, населення, взаємодія, співпраця, воєнний стан.

Bondar V.V. Cooperation of The National Police of Ukraine with civil society on the basis of partnership under the conditions of the state of martial.

The article examines the prospects for the interaction of the National Police of Ukraine with the population on the basis of partnership under martial law and analyzes the recently implemented projects, the purpose of which is the effective implementation of the tasks assigned by the state, primarily related to the protection of the highest values of the state, which include man and his rights and freedom. It is emphasized that the introduction of martial law in Ukraine requires not only the solution of tasks related to the introduction and implementation of measures of the legal regime of martial law, since in the course of repelling armed aggression against Ukraine, police bodies participate in the performance of territorial defense tasks, carry out increased patrolling, escort appropriate cargoes, protection of

property of victims, protection of destruction sites, delivery of offenders, restriction of traffic on dangerous routes, conducting exercises with representatives of the population, etc. The main problems that arise during the interaction of the National Police with the population at the current stage under the conditions of the legal regime of martial law in Ukraine are highlighted, the ways to solve them are outlined, it is proposed to develop a normative legal act on the organization of the interaction of the police with the population, in which the goal should be fixed interactions, tasks, define individual concepts, define subjects and heads of interaction bodies, types and forms of interaction, features of mutual information, channels of information transmission, methods and deadlines for checking the effectiveness of interaction, determine principles, as well as directions of interaction in the conditions of the legal regime of military state in Ukraine.

It is concluded that the legal regulation of the interaction of the National Police bodies with the population under the conditions of the legal regime of martial law in Ukraine should be understood as the system of legal means (elements), the totality of techniques and methods of legal influence on social relations that arise during such interaction, with the help of which a complex of organizational and special measures aimed at protection against illegal encroachments, as well as ensuring the personal safety of citizens, countering offenses is defined.

Key words: legal regulation, National Police, police bodies, public, population, interaction, cooperation, martial law.

Постановка проблеми. Взаємодія сектору безпеки і оборони з населенням на засадах партнерства для України є принципово важливою в умовах воєнного стану.

У межах реформи правоохоронної системи посилення такої взаємодії стало новим кроком у визначенні правових засад діяльності Національної поліції. Цей принцип базується на європейському поліцейському досвіді, де уже сформовані стійкі і ефективні традиції «community policing» – поліція орієнтована на громаду.

Новітній підхід повністю соціально переорієнтував поліцію, а також він спонукає до налагодження тісної співпраці з населенням на засадах партнерства, орієнтує на інтереси громади, підвищує рівень довіри населення до поліції, що визначається основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів Національної поліції [11, с. 270].

Стан опрацювання. Дослідження правової проблематики реалізації взаємодії населення на засадах партнерства відображалось в працях таких учених, як: О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.В. Білоус, С.Г. Братель, В.І. Варивода, В.О. Заросило, Н.Р. Нижник, Р.А. Калюжний, В.К. Колпаков, Я.Ю. Кондратьєва, А.Т. Комзюк, С.Ф. Константінова, В.А. Куліков, М.В. Лошицький, Н.П. Магюхіна, О.М. Музичук, В.П. Петкова, О.С. Проневич, О.П. Рябченко, В.К. Шкарупа, О.С. Юнін, О.Н. Ярмиш та інших. Вклад цих праць в науковий розвиток є очевидним та їх аналіз засвідчує необхідність наукового осмислення та налагодження плідного зв'язку з громадськістю.

Метою написання статті є вивчення основних засад та напрямів співпраці Національної поліції України з громадянським суспільством на засадах партнерства в умовах воєнного стану.

Вклад основного матеріалу. В умовах воєнного стану змін у повноваженнях, правах та обов'язках, порядках та процедурах зазнають майже всі органи державної влади. Національна поліція України не є винятком: до нормативно-правових актів, які регулюють її діяльність, внесено значну кількість змін, які регулюють функціонування цього органу в період воєнного стану [12, с. 2].

До статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» додано суттєвих змін, як результат – коло повноважень поліцейських значно розширилося. Серед нових повноважень, які регулюють функціонування цього органу, наступні:

- здійснювати прийом екстрених викликів за скороченим номером 102;
- за письмовим запитом в установленому законом порядку безоплатно отримувати від органів держави та територіальних громад, юридичних осіб державної форми власності, інформацію необхідну для виконання повноважень та завдань поліції, у тому числі стосовно військовополонених, у тому вигляді та тій формі, яка зазначена в запиті;
- здійснювати конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охороняти їх у залі суду;
- утримувати в передбачених законом випадках в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних чи адміністративних правопорушень; осіб, стосовно яких

застосовано запобіжний захід тримання під вартою; осіб, підданих адміністративному арешту; обвинувачених та засуджених;

- у межах компетенції здійснювати розмінування, що має оперативний характер (виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень);

- організувати роботу з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт;

- здійснювати техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху;

- здійснювати представництво та забезпечувати виконання зобов'язань України в Інтерполі та виступати як Національне центральне бюро Інтерполу;

- здійснювати співробітництво з Європолем та діяти як Національний контактний пункт між компетентними органами України та Європолем;

- організувати взаємодію правоохоронних органів та інших державних органів України з Інтерполем та Європолем, а також компетентними органами інших держав з питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу;

- здійснювати збирання біометричних даних осіб;

- здійснювати адміністративний нагляд тощо [1].

Взаємодія поліції з населенням стала ще більш плідною в умовах війни. Власне, сама концепція цього органу передбачає партнерство, довіру, спілкування та діалог між поліцією та громадянами. Крім того, довіра громадян до Національної поліції України залежить від успіху поліції у сфері правового захисту громадян, а також від рівня взаємодії громадськості з правоохоронними органами [13, с. 24].

Концепція «community policing» передбачає партнерство між поліцією та громадою з метою забезпечення безпеки та правопорядку. У мирний час це партнерство реалізується через різноманітні програми та заходи, спрямовані на підвищення довіри громадян до поліції, залучення їх до активної участі в профілактиці злочинності та розслідуванні правопорушень.

У воєнних умовах роль поліції та громади у забезпеченні безпеки значно зростає. В умовах бойових дій та воєнного стану відбувається зростання злочинності, пов'язаної з мародерством, диверсіями, саботажем, а також з діяльністю злочинних угруповань. У таких умовах ефективна боротьба зі злочинністю можлива лише за умови тісної співпраці поліції та громади.

Слушною є позиція Л.В. Басвої та П.Г. Назаренко про те, що Community Policing визнається однією з найбільших досягнень поліції в світі, хоча існує багато різних підходів і моделей в цій галузі. Як зазначають науковці, більшість визначень підкреслює важливість співпраці поліції з громадами для виявлення та вирішення проблем. Ініціативи Community Policing запроваджуються з різних мотивів, включаючи зниження злочинності, скорочення антигромадської поведінки, або зменшення страху громадян перед злочинами та антигромадською поведінкою.

Моделі Community Policing також підтримуються як спосіб підвищити довіру громади до поліції та збільшити їхню підтримку поліцейській роботі [5, с. 270].

В основі роботи поліції з громадськістю лежить не тільки вирішення проблем у співпраці з партнерами, а й з'ясування думки суспільства. Методи роботи з громадськістю використовуються в усьому світі, але тлумачення поняття «Community Policing» у багатьох країнах різняться [4, с. 134].

Розглядаючи принципи діяльності поліції, які викладені у другому розділі Закону про Національну поліцію, можна знайти принцип, який реалізує проблему взаємодії Національної поліції з населенням. Так, у ст. 11 Закону України про Національну поліцію визначено - «діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

Також частина 3 цієї статті визначає, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції, а сама оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [1].

Національна поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проєктів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності вико-

нання Національною поліцією покладених на неї завдань. Співпраця між Національною поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійснення поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності. Національна поліція надає підтримку програмам правового виховання, пропагує правові знання в освітніх установах, засобах масової інформації та у видавничій діяльності [2, с. 154].

Стратегія «партнерство заради спокою» розрахована на усвідомлення поліцейськими необхідності налагодження взаємодії з населенням, ґрунтованої на двох пріоритетах: консультації – вивчення думки населення з метою подальшої оцінки ефективності поліцейської діяльності, обов'язкове урахування потреб територіальних громад; співробітництва – співпраця заради досягнення спільних цілей з досягнення порядку в країні.

Загальне визначення ідеї партнерства поліції з громадськістю можна визначити так – це усвідомлення поліцією необхідності урахування думки й побажань громадськості у визначенні та оцінюванні своєї роботи, співпраця з населенням з метою виявлення й вирішення місцевих проблем, яка має бути орієнтована на превенцію правопорушень [3, с. 603].

Безсумнівно, однією з найважливіших якостей підвищення ефективності комунікативного процесу є вміння слухати інших. Не просто слухати, а уважно слухати до кінця свого співрозмовника, тобто виявляти інтерес до того, що він каже, виявляти до нього повагу. Це значно спрощує подальше спілкування та встановлює психологічний контакт із співрозмовником, позитивно побудований для зняття психологічного напруження, зазвичай неминучого на початковому етапі спілкування.

Людина, яка звертається до поліцейського, очікує, що вона уважно вислухає, розбереться в ситуації і допоможе з її проблемою. Саме в цьому проявляється довіра до поліцейських.

При аналізі сучасних досліджень щодо взаємодії правоохоронних органів з громадськістю видно, що наразі не існує єдиного підходу до тлумачення цього поняття. Майстренко М.М. вважає, що взаємодія поліції з громадськістю - це підхід, орієнтований на суспільство, згідно з яким ефективна охорона правопорядку залежить від підтримки та захисту населення, яке живе в мирі та спокої [7, с. 40].

Медведенко С.В. розглядає взаємодію як соціально обумовлену та узгоджену діяльність, виражену у співпраці між суб'єктами взаємодії за допомогою відповідних форм і методів для досягнення спільної мети [8, с. 222].

Заслуговую на увагу позиція О.В. Крижановської, яка вказує, що зміни в сучасному українському суспільстві, особливо в економічній та політичній сферах, неодмінно впливають на процес формування нових відносин між державою, її інституціями і громадянським суспільством. Постійна взаємодія влади та суспільства є важливою передумовою для політичної стабільності та розвитку кожної країни, оскільки вирішення проблем розвитку неможливе без підтримки громадян. Співпраця має на меті виявлення та усунення проблем, які виникають у сфері поліцейської діяльності та застосування сучасних методів для покращення її ефективності [9, с. 83].

На думку А.В. Кубасенка, діяльність поліції на основі взаємодії з громадськістю передбачає реалізацію суспільно орієнтованих принципів, співпрацю з органами влади та громадянами для забезпечення безпеки, солідарну відповідальність за безпеку, наявність системи громадського контролю та сприяє взаємній довірі та співпраці між поліцією та суспільством [10, с. 86].

В контексті концепції «Community Policing» в умовах воєнного стану, залучення громади до спільної боротьби зі злочинністю стає критично важливою. Організація та діяльність поліції на основі взаємодії з громадськістю, включаючи реалізацію суспільно орієнтованих принципів і співпрацю з органами влади та громадянами, створює підґрунтя для вдалої реалізації концепції «Community Policing» зокрема під час воєнного стану.

Залучення громади до партнерства з поліцією, спільних зусиль у профілактиці та розслідуванні кримінальних правопорушень допомагає ефективно боротися зі злочинністю в умовах конфлікту та підвищує загальний рівень безпеки.

Також, наявність системи громадського контролю над поліцією сприяє збереженню довіри громади до правоохоронних органів навіть в умовах воєнного стану [6, с. 94].

Залучення громади до боротьби зі злочинністю під час воєнного стану може здійснюватися в різних формах. Зокрема, це може бути:

Профілактика злочинності. Громадяни можуть повідомляти поліції про підозрілих осіб або події, які можуть призвести до злочину. Вони також можуть брати участь у волонтерських програмах з охорони громадського порядку.

Розслідування правопорушень. Громадяни можуть надавати поліції інформацію про кримінальні правопорушення, де вони стали свідками або про які дізналися з інших джерел. Вони також можуть допомагати поліції у розшуку злочинців [6, с. 96].

Допомога вразливим групам населення. Громадяни можуть надавати допомогу вразливим групам населення, які стали жертвами кримінальних правопорушень або які опинилися в складних життєвих обставинах.

Наприклад, у територіальних громадах, які розташовані на лінії фронту, створюються групи «сусідської варти». Ці групи займаються патрулюванням вулиць, забезпеченням публічного порядку та запобіганням мародерству. Вони також допомагають поліції в розшуку диверсантів та саботажників.

У громадах, які розташовані в тилу, проводяться інформаційні кампанії з підвищення обізнаності громадян про воєнні злочини та про те, як про них повідомляти поліції. Громадяни також можуть брати участь у волонтерських програмах з надання допомоги поліції, наприклад, у роздачі гуманітарної допомоги або у ремонті пошкоджених об'єктів.

Залучення громади до боротьби зі злочинністю під час воєнного стану є важливим елементом забезпечення безпеки та правопорядку. Це дозволяє поліції більш ефективно виконувати свої завдання, а також підвищує довіру громадян до поліції.

Перевагами залучення громади до боротьби зі злочинністю під час воєнного стану є:

Покращення безпеки. Залучення громади дозволяє поліції більш ефективно виявляти та розслідувати кримінальні правопорушення, а також запобігати їх вчиненню.

Підвищення довіри до поліції. Коли громадяни відчувають, що вони можуть довіряти поліції, вони більш охоче співпрацюють з нею у боротьбі зі злочинністю [6, с. 96].

Звичайно, залучення громади до боротьби зі злочинністю під час воєнного стану має і певні виклики. Зокрема, це може бути пов'язано з тим, що громадяни можуть бути налякані або травмовані воєнними діями. Крім того, у деяких випадках громадяни можуть бути залучені до злочинної діяльності.

Незважаючи на ці виклики, залучення громади до боротьби зі злочинністю є важливим інструментом забезпечення безпеки та правопорядку під час воєнного стану.

У воєнних умовах концепція «Community Policing» набуває особливої важливості. Залучення громади до спільної боротьби зі злочинністю під час воєнного стану є критично важливим для забезпечення безпеки та підтримки правопорядку. Це співробітництво між поліцією та громадою сприяє виявленню та усуненню загроз, а також підвищує довіру громадян до правоохоронних органів навіть в умовах конфлікту.

Важливо зауважити, як вже було вказано, що воєнні умови можуть створювати додаткові загрози та ризики для громадян, і тому спільні дії поліції та громади повинні бути добре спланованими і спрямованими на безпеку всіх учасників. Залучення громади до боротьби зі злочинністю в умовах війни допомагає зберегти стабільність та довіру до правоохоронних органів під час кризових ситуацій [6, с. 97].

Висновки. Виходячи з вищевикладеного, приходимо до висновку, що реалізація принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства є досить актуальним. Зокрема виникає необхідність в більш детальному визначенні на законодавчому рівні принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. Також існує необхідність у проведенні відповідних тренінгів для поліцейських для покращення рівня комунікації з населенням.

Можливо у майбутньому розробити нормативно-правовий акт щодо організації взаємодії органів поліції з населенням, в якому слід закріпити мету взаємодії, завдання, дати визначення окремих понять, визначити суб'єктів та керівників органів взаємодії, види та форми взаємодії, особливості взаємного інформування, канали передачі інформації, способи та строки перевірки результативності взаємодії.

Налагодження безпосереднього та довготривалого зв'язку поліції з населенням підвищить рівень свідомості громадян, позитивно вплине на їх правову обізнаність, налаштує на «режим співпраці» та попередить більшу частину правопорушень. Практика співпраці поліції з населенням є особливо дієвою, що вже не раз доведено успішно реалізованими зарубіжними проектами. Цей амбітний інструмент вдосконалення механізму взаємодії Україна має взяти на озброєння.

Запровадження в діяльність Національної поліції інноваційних форм і методів роботи перш за все повинно бути орієнтовано на налагодження та удосконалення співпраці поліції з громадсь-

кістю. Скоординована на інтереси суспільства поліція наблизить органи правопорядку до європейських стандартів, орієнтованих на надання послуг населенню та дотримання принципів захисту прав і свобод людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII із змінами і доп. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379.
2. Дячук О.В. Правові засади партнерських відносин між поліцією та населенням. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 3. С. 153–156.
3. Проневич О.В. Німецька та Польська моделі партнерської взаємодії поліції та населення на локальному рівні. *Форум права*. 2011. № 4. С. 600–606.
4. Попович Є.А. Проблемні питання реалізації норм вітчизняного законодавства щодо зміцнення взаємодії національної поліції України та населення на засадах партнерства. Актуальні питання адміністративного права та процесу: матеріали всеукраїнської наукової конференції молодих вчених (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 02 грудня 2022 року). Кропивницький, 2022. С. 133–136.
5. Баєва Л.В., Назаренко П.Г., Кожушко О.О. Адміністративно-правові інструменти Community Policing в Україні: вивчення європейського досвіду. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. № 38. С. 268–274.
6. Заморій А.С. Концепція «community policing» у воєнних умовах: залучення громади до спільної боротьби зі злочинністю. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет конференції, м. Одеса, 20 жовтня 2023 р. Одеса: ОДУВС, 2023. С. 94–67.
7. Майстренко М.М. Імплементация концепції Community policing: від філософської доктрини до дієвого стратегічного напрямку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 22 (44). С. 39–46.
8. Медведенко С.В. Адміністративно-правові основи взаємодії Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності: дис... д-ра юрид. наук. Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса, 2020. 283 с.
9. Крижановська О.В. Форми реалізації взаємодії національної поліції з органами публічної влади у сфері забезпечення правопорядку. *Право і державне управління*. 2020. № 1. Т. 1. С. 78–84.
10. Кубаєнко А.В. Взаємодії поліції та суспільства в сфері реалізації правоохоронної функції. *Юридичний вісник*. 2020. № 2. С. 81–87.
11. Ковбаса В.М., Кусько Р.В., Дрозд Т.В. Актуальні аспекти взаємодії Національної поліції України з громадянським суспільством на засадах партнерства. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9/2022. С. 305–307.
12. Національна поліція України в умовах воєнного стану. Настільна книга поліцейського. / Під заг. ред. Копотуна І.М. Київ. ВД «Професіонал», 2022. 508 с.
13. Гіденко Є.С. Збільшення довіри населення, як основний напрям роботи Національної поліції. Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану: матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30 черв. 2022 р.). Дніпро: ДДУВС, 2022. С. 24–26.